

تاریخ وادبیات

ملک و ملت نافع ، تاریخ ، ادبیات ، فنون ، اقتصادیات و شئون سائریه متعلق مباحث مفیده بی حاوی مجموعه شهریه در

بن عاشق فیض و طم نلیم اما
کوکلیجه بنم صرف ایدم جک سیم وزرم یوق
عمرم که یکر می بشه کلدی بنم ای واه
حالا وطن اوغرندم کوزل برارم یوق [۱]
بی دربی ایمش چهره طالعده تحول
آینه آلاشه میل بصرم یوق
ویرانه بی سود جهان اولدم «امیری»
سرمایه کونینی دکر برکهرم یوق .

حالبو که الحاله هذه کوکلیجه بر اثر خیره موفق
اوله مدقن بشقه او زمانلرله بوزمانلری قیاس ایتدیکه
هر ساعت باشم بر بلا کسلیور . بونکه برابر مقدا
چیقار دیغم مجموعه نك سکتة تعطیل اوغرادینی زماندن بری

[۱] ۱۳۰۱ سنه سنده عموم ولایات اعمار و اغنام نظارتلری
لغو ایدلدیگی ائشاده بو عبدحقیر آطنه ولایتی اعمار و اغنام نظارتی
باش کتابتندم بولنیوردم در سعادت کلدیم او سرمد دیاربکرک
اشراف خاندان و فضلالی بنامندن سعید پاشا مرحوم در سعادتده
ایدی . دیوان اشعاریمی ایسته دی بالاده کی غزلی مطالعه ایدرکن
بک متأثر اولدی . تواضعا تلطیف صورتیله بیوردیلرکه «نمسم آلممه
قریبدر بن حالا وطن و مملکت لایق خدمتده بولنمدم .
سز یکر می بش یاشنده بویه فریاد ایدر ایسه کز یا بز نه پالام»
الله تعالی حضرتلری فاضل مشارالیه حضرتلری غریق
رحمت ایلله .

کچن کون احوال ناپایدار عالمی دوشونه رک بردریای
حیرته طالدم . آلمش سمدن بری مشهود و منظورم اولان
والیدم هیچ بریسی ساحه حیاندی بولنمیان نیجه بیکلرله
نازنین سرور لرک شکل و سیاه و مناظر احوال و وقوعاتی خیالمدن
کچدکجه بی متأثر ایتدی . شو تصور ائک نتایج الیمه سندن
آکلادمکه بر انسانک نابود و کنسام اوله رق بیک ییل
طوبراق آلتنده یاتماسندن ایسه وطن و مملکتک فیض
و تر قیسنه سی ایدوب وسیله رحمت اوله جق صورتده دنیاده
برقاج ساعت فضله یشامق البته ده ها خیرلی و کارلیدر .
مادامکه بویله در . بن نیچون بویله بوش طور بیورم
خصوصیله هنوز یکر می بش یاشنده ایکن بویله نیجه نیجه
غزللر آیلله فریاد و اینن ایدن بن دگلی بیم .

غزل

شایسته تحسین اوله جق برهنرم یوق
اصحاب فضیلت نظرندم دکر م یوق

غفلتدر اولار مانع ادراک حقیقت

بر نسخه کبرا ایمشم بن خبرم یوق

بالله ؛ وطن خدمتدر دلدی کی خواهش

یوقسه بنم اقبال جهاندی نظرم یوق

ایدرلردی . بوکیلرده لازمی قدر عسکر بولوندیگی کبی بارودلی آلات حربیه احوالنه عارف وواقف رجال حرب بولنور ووحرب صنعتنه دائر مکالمه ومحاوره ایتک اوزره اکابر رجال ایله عقد اجتماع ایلرلر وبعضآده بوبابده مدون کتابلره مراجعته لزوم کوریلوب احضارایدرلردی . بوخصوصده تألیف اولونمش یک چوق کتابلر وارد . چونکه بوعلمه واقف اولانلر بالفعل استعمال واعماله مباشرت ایدنلر، ملوک نصارانک بوفن منتسبلرینه و مؤلفلرینه تعظیم وحرمت ایتدکلرینی کوردکلریدن بوخصوصه صرف مقدور ایشلردر .

ایشته بنده اواجتماعلرده حاضر بولنور و اتفاقاً قبول ایتدکلری مسائلی حفظ ایدر واملله طوبلرله بالفعل مشغول اولوردم ؛ بونلرک هیچ بریسی نیم اسپانیول اولدیغمه شبهه ایتیموردی .

خرستیان اندلس حکمداری بتون اندلس مسلما- نلرینک مملکتندن اخراجی امرینی ویردیکی هنکامده بن برشجاعت ادعاسی مسئله سیله خرسیتیانلرله واقع اولان منازعه دن دولایی محبوس بولونیوردم . فقط خرسیتیان وجوهندن بر ذات بنمله حقوقی اولدیغندن بکا معاونت ایدیوردی . نهایت الله تعالی حضرتلری بنی حبسدن خلاص بیورمسیله سائر اندلس مسلمانلریله برابر باشقه بر اسلام مملکته هجرت ایتک ایسته مش ایسه مدم بنی منع ایتدیلر . اندلسلی اولدیغمه دائر اقامه شهود ایلدم . یته فائده بخش اولمدی نهایت الامر رشوت اوله رق خیلی مبالغ بذل ایتدم واورادن هجرته موفق اولدم؛ طوغربجه تونس کلدیم .

اوراده اندلسلی بر چوق آرقداش وبارانمی بولدم و شهر مذکورک بکی اولان «عثمان دانی» بکا ابراز توجه ایدرک ایکی یوز اندلسلی مسلمانلره امیر نصب ایلدی . بکا بشیوز (سلطانیه) وایکیوز تفنک وایکیوزیتاغان بیجاغی و دکرز سفرلرنده محتاج اوله جقمز لوازمی تهیه و تسلیم

« شیلت برکەر ، ک تاریخنک ترجمه- بنی ده واقع اولان مراجعت چا کرانه م اوزرینه حربیه ناظره عالی مظاهری ضیا پاشا حضرتلری در عهده بیوردرق مخلص پاشا زاده ارکان حرب بیکیباشیلرندن ادیب نجیب حقیک افندی به تودیع ایله برنجی قسمی نریه بر صورتده ترجمه ایتدی . اقسام باقیه- بنی ده ترجمه ایتکده در .

بناءً علیه شورنجی نسخه مزدن اعتباراً عربجه دن و آلمانجه دن ترجمه اولمقد بولان هر ایکی کتابک ایتدالردن باشلیدر ق مجموعه من مساعد اولدیگی قدر پیسدرنی نشر اولته جقدر . ابتدا اسماحه ناریه و طوبلره دائر اولان کتابدن باشلایورز . اسمی « کتاب العز و المنافع للمجاهدین بآلات الحروب والمدافع » در .

ابتدای کتاب

بعدذا

مؤلف کتاب ابراهیم رباش بن احمد بن غانم بن محمد بن زکریا الاندلسی دیرکه : کندم غرناطه ایالتی داخلنده (نولش) لی اولوب اندلس قیامتندن صکره غرناطه جوارینه نقل ایله اوراده مکث و اقامت ایلش ایدم .

تا که خرسیتیان حکمداری ایلک هجرتدن متباقی نه قدر اندلس مسلمانلری قالمش ایسه لر (غرناطه) ایالتندن خارج قالان بعض ممالکه جبقمه لرینی امر ایدنجه یه قدر اوراده قالدق بوده تاریخ تالیفدن تقریباً ۴۸ سنه اول ایدی .

ایشته اووقت غرناطه جوارندن هجرت ایله (شبیله) ده آرام ایلدم . بحر محیط سفرلرینه مراق ایدرک بر چوق دفعه لر بحر محیطه سفر ایتدم . صکره هند غربی [*] ولایات بعیده سندن کموش نقل ایدن و اسپانیولجه (غلیون) تعبیر اولنان بیوک سفینه لرله سفره چیقدیم . بونلر عادتلری اوزره (فیلو) حالنده مجتمع سفن حربیه ایله حرکت

[*] آمریکا

و هو ایدر لر و تعمیرینه مأمور اولانلرده همان استفاده ایدیلیمیه جک بر صورتده کویا تعمیر ایدر لر دی .

ایشته بو احوال واسباب کرک مأمورلره و کرک آمرلرینه نصیح و صداقتده بولنق ایچون بو کتابک تصلیقه بی سوق ایتدی .

فعل و عملدن دها بلیغ و مؤثر اولان نیت خیریه می قبول بیور مسنی و بو کتابی اندلس بلادنده مستعمل اولان اسپانیولجه دن عربجه یه ترجمه ایده جک بر کیسه بی مسخر ایلمی الله تعالی حضرتلرندن دیلارم . بونکله مقصدم بر نفع دنیوی دکلدیر . بلکه محضاً رضاء اللهدر و امید ایدرم که نسخ متعدد سنی یازوب بعض بلاد مسلمینه کوندرم . تا که موجیه عمل ایدیلرک مجاهدین مکلف بولندقلری وظیفه لرینی بحق اجرا ایتش و بو صورتله اعدامزنی تخویف و اهل اسلامی تفریح و تخلص ایدرک عندالله مأجور اولسونلر .

•••

کتابک اسپانیولجه دن عربجه یه مترجمی اولان (احمد بن قاسم بن احمد بن الفقیه قاسم ابن الشیخ الحجری الاندلسی) دیر که تاریخ ترجمه اولان ۱۰۴۸ تاریخندن قرق سنه قدر اقدم اندلسدن مراکش بلاد سنه هجرت ایتدم . صکره اورادن دسلاه اسکله سنه کلدیم و اورادن ده ادای فریضه حج و زیارت حضرت نبی^ص ذیشان اقدمز ایچون «مکه مکرمه» و «مدینه منوره» یه کیدوب بعد (تونس محروسه) یه واصل اولدیغمده اخ فی اللهم اولان اشبو کتابک مؤلفی بو کتابی عربجه یه ترجمه ایتکلکمکی طلب ایلدی . چونکه او بنم مراکشده (سلطان مولای زیدار ابن السلطان مولای احمد بن مولای محمد الشریف الحسینی) نک و کذا اولادلری اولان سلطانلرک سنین عدیده ترجمانی و لسان اجنبی کاتب خصوصاً دیسی اولدیغی بیلیوردی .

رئیس مومی ایهک کندی ییلله یازمش اولدیغی اسپانیولجه

ایلدی و بی آدململه کندی کیلرینه بندیردی . فقط آلی آی مرورنده مومی الیه وفات ایلدی و رحمه الله تعالی و بزده آنک موتی متعاقب بر مقدار غنایله تونس عودت ایلدک . فقط بن انانی محاربه ده مجروح اولمشدم . همان همان اولوم درجه سنه کلدیم . کسب حافیت ایتدکن صکره تکرار دکره جیقدق و اعدانک تعقیبه قویولدق . اوصرمده شوکوچوک دکر کنارنده کی (مالقه) جوارینه وارمشدق . برده اون بردانه (غراب) نامنده کی دشمن سفینه لری قارشیمزه جیقدی . موسم آغستوس یاریسی اولقله دکر ساکن ایدی . هیچ بر روز کار اسمیوردی . آره مزده پک شدتلی حرب اولدی و ایکی جانبدن پک جوق کیسه لر تلف اولدی و تعقیبات عمادی ایلوردی . نهایت بز پک آز قالدق . بز اسیر ایتدیلر و اوکونده طرف اعدادن ده آلتیوز کشیدن فضله تلفات واقع اولشدی حتی یکر میدن زیاده کبار و رجاللری ده بو مقتولین میاننده ایدی . بن ده آلدیغم یاده لردن پک آغیر بر حالده ایدم . بو سفرکی اسارتده یدی سنه قالدم . بعده جناب حق خلاص بیوردی . ینه تونس کلدیم بوکره تونس امیری (یوسف دایی) ایدی . بو ذات بنم (حاق الواد) قلعه سنده معاشلی عسکر اوله رق اقامت ایتکلکمکی امر ایتدی . ایشه بوراده او یحییق و بالستیق و آیحییق قنی طوبلرله الله عمارسه ایدرک عملی و اعمالی اوله رق و بوقه دائر اسپانیولجه یازمش کتابلر مطالعه سیله ده نظری اوله رق تکمیل ایلدم . وقتا که (موظف طویجی) طاقه بی کوردم که عملیاته و اعمالاته دائر هیچ معلوماتلری یوقدر . نه تعمیر ایدم بیلیوردی و نه ده مقتضای فقه کوره رمی ایدی بیورلردی . بناء علیه شو کتابک تصلیقه عزم ایلدم . چونکه هر بر طوب دولته پک زیاده بر مبلغه مال اولدیغی کبی اعمالنده کی صعوبت فوق العاده یه رغماً آنک قوللانماسی و آتماسی ایچون تعیین ایدیلن اشخاص عجمی و جاهل اولدقلرندن برنجی و یا ایکنجی آیشده قیبار

نسخه‌ی مطالعه ایلدیکمده اهل اسلامك موجب منفعتی
اوله جغنی آکلادیغمدن ترجمه‌سینه مباشرت ایلدم .

•••

مقصده شروعدن اول هرکیمك نزد الهده قرن
اجابت اوله جغنی مأمول بردعاسی وار ایسه آنی امیرالمؤمنین
حقنه ایلسون مألنده کی (من کانت له دعوة صالحة فلیدع
للامیر) حدیث نبوی به امتثالاً جناب حقندن امیرالمؤمنین
ناصرالدین -لیقه رسول رب العالمین سلطان سلاطین اسلام
سلطان البرین والبحرن والمصر والشام والعراقین وخادم
الحرمین الشریفین سلطان مرادخان عثمانی افندیز حضرت تلیخی
نصر عزیز ایله مؤید وعون سمدانیسندن مستمد
واولیا الهک فضل و همترین مظهر بویورمسنی واجداد
کر امنک رضا و خوشنودیلرینی تحصیله موفق ایلسنی و کنیدی
واولاد و انسانی دین محمدی به خادم و سنن نبوی به سالک
و تابع قیلمسنی تضرع و نیاز الیرم .

الله تعالی حضرت تلیری بو دولت علیه عثمانیه نك یمین
و برکاتلرینی یر یوزنده منتشر ایتمشدر . و ملوک اولینلرندن
متوارث هیئت و سطوتلری اعدالرینک قلبلرنده جایکیر اولمشدر .
و بر جوق مالک خرسیتانیه ده مشاهده ایتدم و کتابلرنده
اوقودم و عوام و خواصلرندن مسموعم اولمشدر که آباء
واجدادلرینک قلبلرینه یرلشمش اولان مهابت و سطوت
عثمانیه کیجه و کوندوز هر زمان بونلرکده یورکلرنده
بعینها بر و امدر؛ حتی اون آلتنجی پادشاهلریله دولت مشار
الیهانک منقرض اوله جغه دائر منتظر بولوندلری صوک
امید خاملری ده له الحمد منقطع اولدی و بو باید اناجیل
اربعدن بریسنک محرری اولان یوحنا نك (بقلبش)
نامنده مرموز کتابنده کی بعض رموزاتی بویلجه کنیدی
فکر فاسد و خیال کاسدلرینه کوره تاویل و انقراضه استدلال
ایلمکده لر ایکن جناب حق بو خیاللرینک باطل و واهی
اولدیغنی سلاطین عثمانیه دن الیوم جالس اوردنک شهامت
اولان پادشاهمز حضرت تلیرینک اول خاتمان باهر البرهانک

اون سکیزنجیسی اولسیله ابراز بیورمشدر . (یارب) هن
و تمکینکی دولت عثمانیه حقنه مستمر و سلطنت عتشمه‌ی
سلاله نخبیه لرده دائم و مستقر بیور و بالعموم سلاطین اسلامیه‌ی
ارباب خروج و ضلال اوزرینه منصور و غالب و یر یوزنده
بولان سائر مرء مسلمینی ده عزت و عدالت دائر سنده
برقرار ایله آمین .

کتاب مذکورک ترجمه‌سیله برقچ کون مشغول
اولدقدنصکره طوبلرک اسملرنده و انلره متعلق بعض
اصطلاحلرده عربجه اسم مخصوصلرینی بوله مدیغمدن
ترجمه دن و از کچمک ایسته مشدم . فقط اوصره لرده رؤیاده
ذم بخله دائر وارد اولان (الذین یخلون و یأمرون الناس
بالبحل) آیت کریمه‌ی اوقودیغمی کوردیکمده بو خصوصه کی
معلوما تمده بخل ایتما مکلم حقنه عزم و ثباتم قوتلندی .
تکرار ترجمه ایله مشغول اولغه باشلادم . من طرف الله
اوساعتدن اعتباراً کتابی بتیرنجیه قدر سهولته مظهر
اولدم . بر بچنده تردد ایتدیکمده مؤلف کتاب ابراهیم
رئسه مراجعت ایدردم . فی الحال بیان و ایضاح بیورردی .
ختم ترجمه ده مؤلف رئیسک اذنیله کتابی (کتاب العز
و المنافع للمجاهدین فی سبیل الله بالآلات الحروب والمدافع)
اسمیه توسیم ایلدم .

مغرب سلطانلغنک پای تختی اولان (مراکش) بلده سنده
سلطان (مولای زیدان) رحمه الله زماننده بک جوق
طوبلر واردی . و تقریباً بو طوبلرک تعمیر و تنظیم و اصلاحی
ایچون (۱۰۱۵) - سنه سندن برآز صکره طوبیجیلق و مهندسک
قنده ماهر و (سمندرس) اسمنده برفرانسز مهندس
مشارالیهک معنی خدمتنده بولنور ایدی و مشارالیه باقعات
کنیدیسندن طوبیجیلق قنده عملی و نظری بعض ایغه
نقط لری و مسافه و ارتفاع حسابلرینی اوکرنمش ایدی .
بو خصوصدن فاشی اکا بک جوق اکرام و احسان
ایدر و توجهنه مستغرق ایلر ایدی . یا بو کتاب عربجه
اوله رق مشار الیهک آینه کچمش اولسه ایدی انشراح

بعض ایشلرینک تسویه سی ضمننده فرانسه مملکتته سفیر اوله رق کوندرمشدی . مکلف اولدیغم ایشلری مطلوب وجهله تسویه ایتدکن صوکره فرانسه نك بعض بلده لرینه و قطب شمالی ییلدیزینک (۵۲) درجه ارتفاعی آلتنده بولنان (فنلاندس) نامنده کی داخل ولایتلرده کیتمشدم . بورالرده ربان طائفه سیله و یهود علماسیله دینی مناظره لرده بولندم . هپسی کندی دینلرینی مدح و بزم دینیزی ذم ایتدکه ایدیلر . بونلره مقابله ایده بیلیمکلمک ایچون لسان اجنبی ایله محرر (انجیل) و ملحقاتی و بیکرمی کتابدن عبارت اولان (نورات) ی مطالعه ایتدم . مذکور کتابلرک بر جوق محللرنده دینزه موافق و آتی مؤید مساحت بولدم و کندولرینه اعتراض ایلهرک بمنه تعالی غلبه یه واسکاته موفق اولدم . مکّه مکرمه دن عودتمده معصوده (شیخ علامه علی الاهیوری) حضرتلرینه ملاقی اولدیغمده مذکور مناظره لریمی بر کتابه جمع و تحریر ایتیمکلمکی آرزو بویوردقلرندن آرزولرینی یرینه کتورمک ایچون بویه بر کتاب تألیف ایتدم و اسمنی (ناصرالدین علی القوم المعاندین) تسمیه و اوراده بر قاچ نسخه یازدرق نشر ایلدم . ایشه اجنبی لسانی محضاً شعائر دینییه اجرا ایده بیلیمک ایچون بلاد اسلامییه هجرت فرجه یاب اوله بیلیمک نیت خالصه سیله اوکرشمس اولدیغمدن له الحمد اومقصد اقصابه نائل اولدقدن ماعدا کرک او (مناظره) کتابی و کرک بو (مدافع) کتابی ترجمه کی مقدس خدماته موفق اولدم . بونلرک جمله سی اخلاص و نیت صادقه ثمر ایدر . جناب حقل توفیق و عنایت همد اولسون . هال جناب مولای متعال ، بکاو جمع مسلمینه دارینده لطف بیورسون آمین .

[مابعدی وار]

بر قالدینی جهله « شیلت برکر » . عائد تاریخه نسخه آتیه ده باشلانیه جقدر .

صاحب امتیاز و مدیر مسئول : علی امیری

واندلساطی و تألیف و ترجمه ایدنلره توجهات و انعاماتی نه درجه اولوردی ؟ بز اندلسده کندی مملکتتمزده ایکن آرمزده عربجه تکلم ایدر ایدک ؛ فقط اسپانیولر عربجه اوقویوب یازانی بولورلرسا همان آغیر جزا ایله محکوم ایدرلردی . بوسیدن اخذ و اعطا و سایر معاملاتک قابل و ممکن اوله بیلیمسی ایچون اجنبی جه اوقویوب یازمنه مجبور اولدق . [۱] مع هذا اورادن بلاد و مملک اسلامییه هجرت ایتدکه چوق مشتاق ایدم . فقط هر هانکی بر اندلسی اهل اسلامک بلاد اسلامییه خروجی شدتله ممنوع اولدیغندن اندلس داخللرندن کلنلری بک زیاده بر تفتیشه معروض بولوندورلردی . بوجهتندن ده آنلرک شیوه لرله تکلم و تلفظ ایتدک و کتابلرینی بالمطالع فکیرلرینی آلمق و آکلامق لازمکلدی . تک کندی بر بلاد اسلامییه آه بیلیمک اشتیاقی ایله بونلرک هپسی اوکرندم . بوندن صوکره اک شدتی مراقبه و تفتیشه تابع بولنان ساحل اسکله لرینه کلدیم . و ایچلرنده بر مدت قالدیم . کرک طرز تلفظمدن و اوقویوب یازمقلغمدن و اطوار و احوالمدن کندولرینه بر شبه حاصل اومقصرین له الحمد بلاد مسلمینه جان آتمه موفق اولدم .

ینه بصورتله لسانه آشنا اولدیغمدن مراکش سلطانی

[۱] بکن کون بردکانه کیردم : دبره لی ایکی برادر خدمتی وار ایدی . بری اون سکیز ، دیکری اون اوچ باشند ایدیلر . بویوک ترکیه اوقیوب یازیوردی . کوچوک اوقیوب یازمق بیلیموردی . سببی سؤال ایتدم . بویوک برادری دبدی : اقدم بن دبره ده ایکن دولت علیه نك مکتبلی موجود ایدی اوقیوب یازمق اوکرندم . برادرم درت بش باشند ایکن دبره بالایی صربستان ضبط ایلدی ، عثمانلی و اسلام لسانه عائد مکتبلی قیادی صرب لساندن بشقه مکتبده اوقوتلامسی امرینی وردی ، بونک ایچون کوچوک برادرم و سایر عموم دبره لی کنج آرنادولر اوقیوب یازمقدن محروم قالدیلر . حیرتی موجب اولدی . دیک اندلسده واقع اولان بو حال حالا باقی . فقط شوراسی ده علاوه اغلی بزرگ بو حال صرب و یونان کی کوچوک حکومتلره عائددر . انکاتره ، فرانسه ، ایتالیا کی بیوک دولتلر بو کی کوچوککلردن مستثنا و عالیدرلر .